Андрэй З-І

БУДЗЕНЬ

КАМЕНТАРЫІ АЎТАРА ДА НІЗКІ ВЕРШАЎ «БУДЗЕНЬ»

Тое, што вершы не зусім ясныя, ці зусім няясныя, — справа звычайная наогул, не кажучы пра мой дэбют у гэтым жанры. Як тут, так і ў прозе на сённяшні момант я выкарыстоўваю шматзначнасць, кадзіроўку, калі хочаце, «прыпавяшчальнасць» (канешне, у сваім, творчым, разуменні), каб (магчымы) чытач увасабляў настрой, плынь твора ў асабістыя, інтымныя пачуцці, разумеў твор так, як яму зручней. Зрэшты, гэта ўсё заезджана, я толькі некага ў які ўжо раз паўтарыў. Таму непасрэдна да тэкстаў.

Праўда, бяда ў тым, што калі я Вам распавяду нейкія свае выдумкі, Вы ўжо не зможаце чытаць гэтыя творы пасвойму. Калі Вы гатовыя да гэтага, калі ласка!

«Прафізіка». Сама назва «нібы» супрацьстаіць «Метафізіцы» Арыстоцеля, што з грэчаскай meta ta physika літаральна перакладаецца як «пасля фізікі». Гэтай назвай я хацеў падкрэсліць адсутнасць вопыту, які дужа важны ў метафізіцы, і адасобленасць «прафізікі» праз адсутнасць у ёй анталогіі (вучэння пра быццё), гнасеалогіі (тэорыі спазнання), логікі, этыкі, эстэтыкі, адсутнасць наогул філасофіі. Можа, гэтаму ўжо ёсць такое паняцце, як «дыялектыка», але размова тут ідзе пра чалавека, які быццам бы яшчэ не мысліць, пра дзіцё, у якога няма і імені (якое што-небудзь значыць, як Андрэй, да прыкладу, з грэчаскай літаральна «мужны»), пра дух дзіцяці.

Напачатку словы «скарыцца», «прасіць», «усхваляць» у творы былі адным словам — «маліцца». Але яно мне заўжды калола вока, настолькі гэтае слова «выштампаванае», «канвеераванае», прывязанае да пэўных інстытутаў. Давялося багата часу вынаходзіць яму замены. «Быць слыхам, вухам быць...» — бадай, самым гатовым да адкрыццяў органам пачуццяў з'яўляецца ў дзіцяці слых, яно само, гэтае дзіця, як вушка. «Гані косы, лісткі, пахі...» — мала хто зразумее, што слова «Гані» «шматнацыскное», то бок, дух дзіцяці не толькі



Андрэй З-і (Андрэй Захарэўскі) нарадзіўся 26 сакавіка 1988 года ў Мінску. Вельмі ўдзячны чытач «Маладосці»: дагэтуль успамінае яе «фантастычны» выпуск, які лічыць лепшым нумарам дзесяцігоддзя. Да сваёй паэтычнай падборкі палічыў патрэбным даць тлумачэнне.

гоніць, баіцца новага свету, які чуе, але гэта і жаночае імя Ганя (Ганна). У сваёй рэдактуры наступны радок я трошкі змяніў, і цяпер яго трэба чытаць так: «Валі сферы, лічбы, макі» (замест «Яна сферы, лічбы, макі»). Слова «Валі» нясе таксама боязь *дачалавека* (калі развіваць тэму прафізікі) перад чалавекам, але «Валя» — яшчэ і ласкавае мужчынскае імя (Валя — Валянцін). Наступны слупок распавядае нам пра лемантар: *«лямант» «зычнагалосы»* (а дакладней, пра *дух* лемантара; у гэтым я недзе блізкі да Морыса Метэрлінка і яго «Сіняй птушкі», блізкі да першабытнага анімізму). У слупку пра звон і пазваночнік мы ўжо бачым, што духоўнае (*звон*) матэрыялізуецца, ачалавечваецца (*пазваночнік*). Але гэтае ачалавечванне яшчэ ніякае (*«няпэўна-асабовае»*), сацыяльны нуль: *«Касіць і не ўмець...»* і г.д. І ўсё-ткі, і ўсё-ткі цягне, цягне дух дзіцяці ў свет, да Маці, якая стварыла яго, любога, якога і пакахае.

У творы *«Расхрыстанасць»* я выкарыстаў іншасказы (перыфразы) Бога, якія збіраў цягам доўгага часу ў кнігах і з размоў. Як правіла, такія словы ў кнігах вылучаныя ці напісаныя і вымаўленыя з вялікай літары (Ваніта, дапрыкладу, Жан-Поля Сартра і г.д.). Верш, аднак, атрымаўся цалкам завершаным. Да ўсяго, у назве твора — «Расхрыстанасць» — не будзем і казаць, якое схавалася слова. Гэтае слова я прапусціў праз сябе, калі чытаў аднайменную аповесць Анатоля Казлова, надрукаваную ў «Маладосці» (№ 2, 2013 год).

«Дзеўка» — чысты верш. Я спачатку напісаў яго. А прачытаўшы, уявіў тое, пра што (каго) напісаў, і верш назваў так, як назваў — «Дзеўка». Але нягледзячы на тое, што верш малы па памеры і я мала пра яго напісаў тут, сам ён тварыўся некалькі месяцаў на паперы.

«Частакол» — спроба паэтызацыі пэўных асабістых успамінаў. Усё, што там напісана, так і трэба разумець.

«Фізічнае варварства» як антонім фізічнай культуры, але не ў прамым сэнсе, акурат у духоўным. Гэта ж ужо, мусіць, вядомы факт, што афарыстычнае «У здаровым целе — здаровы дух» цалкам, «без цэнзуры» гучыць так: «У здаровым целе здаровы дух пасяліцца не можа». Калі катрынка з навушнікамі (плэер), кеды, часомер (ці секундамер) сапсаваліся, чалавек застаецца сам-насам. Уласна, верш пра гэта, пра адзіноцтва моцнага чалавека, калі Вам заўгодна.

«Пяць зямлі» — той верш, дзе спачатку была назва, прычым без якой-небудзь ідэі. Проста я некалі мімаходам пачуў пра пяць пачуццяў чалавека: зрок, слых, нюх, дотык, смак. А невядома адкуль даўно ведаў пра стыхіі: агонь, ваду, паветра, зямлю, куды часам уключаюць яшчэ і дрэва, — і няцяжка палічыць: гэтых стыхій таксама пяць. А яшчэ некалі прачытаў этымалогію назваў мацерыкоў планеты Зямля паводле Уладзіміра Юрэвіча: Азія — з асірыйскай *асу* — сонечны ўсход, Арктыка — ад грэчаскага *арктас* — мядзведзіца, Антарктыда — даслоўна «антымядзведзіца», то бок, мядзведзь; Аўстралія — Паўночная зямля; Еўропа — асірыйскае *эрэб* — змрок, захад, кавалак сушы, за якой сонца садзіцца на спачын. З усёй гэтай маслабойкі думак, ідэй, ведаў мне і давялося «абгрунтаваць» уласны светапогляд, які, можа, выклікае свае ўнутраныя асацыяцыі ў (магчымага) чытача.

Вось бачыце, цяпер усё падаецца дужа простым, прымітыўным і нецікавым.

І калі так, то ўжо хочацца сказаць пра саму назву нізкі — «Будзень»: гэта не толькі спроба сакралізацыі будняга дня, дамы-буды, гэта і абеларушаны Буда («прасветлены»). Гэта і будзільнік. Гэта і прышласць, тое, што яшчэ будзе.

ПРАФІЗІКА[1]

Мне скарыцца бязмежна.
Не толькі прад ежай,
А і пасля, і прад туалетам,
І пасля. Заўжды,
Калі годна зваць сябе чалавекам,
Жывым.

Прасіць,
Не шкадуючы часу,
За сваё ратаванне.
Чым больш усхваляць,
Тым менш усхваляць,
А ўнурыцца ў адказ.

Слухаць рэчывы, рэчы,
з'явы, паняцці,
стварэнняў і —
Божа —
людзей.
Быць слыхам, вухам быць —
Мовіць усё.
Гані косы, лісткі, пахі,
Валі сферы, лічбы, макі;
Усё, дзе сягае слова, —
Мовіць, мовіць, мовіць.

Аднак да ўсяго
Найясней уплятаўся лямант яго,
Ініцыянта і зычнагалосы,
Ісці і складаць:
Літары, словы, выразы,
сказы, пісьмы, кнігі і
Гукі.

Разумець:
Лапці — скінуць лапці,
Абмоткі — сцягнуць абмоткі,
Ногі — не зважаць на іх стому...

Праўда,
Звон адвольны,
Ды ў тым пустазвоне
Пазваночнік свой:
За адпушчэнне ролі,
Што трымаецца за назоў.
Садраць з сябе сябе
Да няпэўна-асабовага,
Быць любым — самім па сабе,
А не станавіцца новым.

Касіць і не ўмець,
Каханне перакахаць,
Лічыць, што лічыцца, — як і не знаць.
Не есці,
ледзь дыхаць,
спаць і не спаць.
Усё чакаць.
Маці.

ВЫГНАННЕ

Пасля малочнай вячэры
Мы клекаталі па паўднёвым захадзе
На краі сада.
Твой твар маладзіковым сонейкам
Пасміхаўся нам.
Шлях мой глядзеў у незваротную высь
З таго вечара.

РАСХРЫСТАНАСЦЬ

О Дух Выбух Прорва
Прамаці Бабця Прырода
Прасвятленне Светабудова
Надвор'е Свята Пагода
Гульня Вока Дарога
Вышэйшы Розум Гром
Неба Час Дзед Закон
Чалавек Жанчына Дом
Веды Сон Сын Агонь
Полымя Агонь Полымя
Ваяр Рэвалюцыя
Дачка
Вада
Жыццё Вір Рака
Сапраўднасць Праца Грошы

[1] *Грэч.* pro «наперадзе, да», physike — physis «прырода».

Людзі Быдла Ноша
Навука Бацька Ежа
Быццё Золата Рэчы
Звышчалавеча
Шлях Кока
Сябар Мой Першы
Смех Досвед Цукар
Прывід
Фалас
Секс
Пусташ
І г.д.
Табу Не
Не!

Адзінства
Правадыр Паэзія Партыя
Улада Унутры Я
Сумненні Сэрца Я
Хто Я Я Я
Ваніты
Боль
Сутнасць
Магута Сіла Воля
Ён Знак Слова
Яна —
Бессвядомае

Сусвет Абсалют Сонца!
Жыццё Вечнасць Космас!
Нішто...
Ісціна...
Творца.

ДЗЕЎКА

Муха, што вылезла з акна
У сонечны дзень лютага.

Рабіна ў бяздрэўным краі,
Якая давіцца
жыццесцвярджальнымі шляхамі.

Так ядраное сонца
ў лета бабіна,
Так ядраное сонца
ў лета маміна.

Гэй!
Песня расплятае час,
І засцілае чуцці вечнасць.

ЧАСТАКОЛ

Калі ты ўспомніш — і не зразумееш,
Навошта на закінутым дворышчы,
Дзе гадаваліся свойскасць,
абшчыннасць,
Мы дужаліся хлапечай —
хвастакрылай —
сілай.
Цяпер усім набыта вольнасць —
Адкасніцеся!

ФІЗІЧНАЕ ВАРВАРСТВА

Сёння!

Твая катрынка з навушнікамі
Не радуе выбарам музыкі,

Кеды твае адарваліся,
Ім не вярнуцца ўранні;

Па ўсім экране
Часомер памножыў васьмёркі —
Бясконцасці ад непаладкі,

Расстроілі страўнік аладкі,
Бегчы з мэтай дабегчы,
Перамагчы —
Не да тваёй душы;

Дажджлівасць псуе
Ног дотык з глебай —
Дваццаць тысяч лье
і лье —

Безабароннае,
Такое голае,
Уноч табе
Лунаць у одуме.

ПЯЦЬ ЗЯМЛІ

Ты Арктыка. Вядзьмедзь — я.
Мая напята струна
Мерыдыянай
У твой Сусвет, Мядзведзіца:
Чую,
што звініць паветра.

Ты таеш, я патанаю.
З канца Малая родзіцца —
Так быць ад Ноя
і да Ноя.

О Мілавіца!
Хоць белым быў я,
Толькі ж і адзін — старым.
Завошта ты бабееш?
І ведаеш, і вылядаеш,
Нібыта першы-першы свет,
Што загаіла лапа Творцы.

Сустрэну Азію, з якой
нам разам сузіраць
наканавана
камяні, каменьчыкі,
пясчынкі, сэрцы.
Аўстраліі кранацца,
тых багатварных дрэў,
што прыхавалі
ў вечнай зеляніне
мае дзяцінства і дзявоцтва.
З Амерыкай смакую вострыя языкі
Агня, і Котлішча, і Сонца.
Я Афрыкай ратуюся
па тонкім нюху
да вады,
жыцця крыніцы.

За раз сальецца з акавіткі
поўнач.
Так, Еўропа.

